

Mulgi mälumäng „TÕINE“

26.03.14 Ala rahvamaja

1. HELME KIHELKOND (A. Pai)

Helme kihelkonnas asub järv, mille vastu on läbi ajaloo väga suurt huvi tuntud. Teadaolevail andmeil uuris järve 1640.a esimesena kohalik mõisnik W. H. Anrep, kes rakendas tööle tuukrid. Järvepõhja on sukeldunud teiste hulgas ka kuulus koolmeister Hugo Treffner. 1958. ja 1960. a. korraldati Eesti esimesed allveearheoloogilised uurimistööd Jüri Seliranna juhendamisel. Järvest on kirjutanud kroonik Siegbert, A. W. Hupel, O. W. Masing, ja paljud kirjanikud Fr. R. Kreutzwald, J. Jung, M. J. Eisen, M. Lipp, K. Ruut, L. Hainsalu jt.

Nimeta selle järve nimi ja kirjuta, mis põhjusel tema vastu nii suurt huvi on tuntud.

Vastus1: Koorküla Valgjärv. Ligi 700ruutmeetrisel pinnal asuvad järve põhjas puitehitiste jäänused. See on Eestis ainulaadne ja ka maailmas on sedalaadi leide vähe. Tänapäevaks on teada, et Valgjärves on kolme ajajärgu – neoliitikumi, eelrooma rauaaja ja eelviikingi aja puitehitiste ja esemete jäänuseid, mis ulatuvad aega 4000 aastat enne Kristust.

Allikas: <http://www.hot.ee/zolki/T6rva.html>

<http://aerling.blogspot.com/2010/04/koorkula-valgjarve-jarveasula.html>

2. MULGI KEEL (A. Laande)

Keväd om kähen ja nurme pääl om erineve looma ja putuku, mis om nende nime?

1) Mutt -

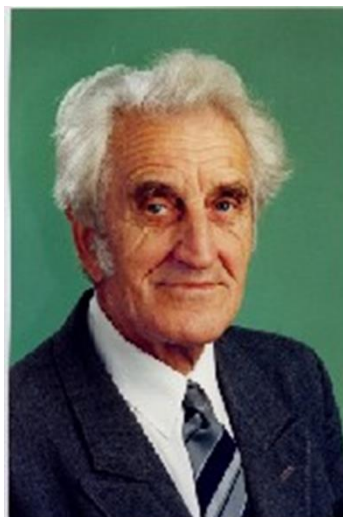
2) Lepatriinu -

Kaits õiget kaits punkti, üits õige üits punkt.

Vastus: 1. Mütäs, 2. Kirjatlehm, kirjulehmäk, kirjandlehm

3. PILDIVOOR (P. Mänd)

Kes on pildil (ees- ja perekonnanimi)?

Vastus: Eduard Väari (1926 – 2005). Keeleteadlane, filosoofiadoktor. Õppis Patküla algkoolis ja Tõrva Gümnaasiumis. Oli TÜ õppejõud. Koostanud eesti keele õpikuid, olnud võõrsõnade leksikoni koostaja. Toimetas „Mulkide almanakki“.

4. SPORT (A.Ütsik)

Tõrva maastikurattakrossi meistrivõistlused saavad alguse juba reedel, 12. juulil. Stardid saavad alguse kell 19.00 Tõrva gümnaasiumi staadionilt. Registreerimine on avatud alates kell 18.00. See kolme osaline võistlus on üks osa ühest sarjast. Mis sarjast?

VASTUS: Meie Liigume on uus liikumissari, mille eesmärgiks on tervislike eluviiside ja terviseliikumise edendamine. Meie Liigume asutajaks on MTÜ ABC Arendus, mille tegevus on seotud ka projekti Mehed Liikuma edendamisega.

5. MULGIMAA AJALUGU ja ARHITEKTUUR (P. Mänd)

Millise sündmusega tähistati 20. augustil 2013 Paistu valla ühinemist Saarepeedi, Viiratsi ja Pärsti vallaga ning Viljandi valla moodustamist?

Vastus: sirelipargi avamisega endise Paistu vallamaja juures.

6. MUUSIKA (A.Ütsik)

Teine mulkide laulupidu toimus Tõrvas. Kus toimus esimene Mulkide laulupidu ja kus toimub 3. laulupidu.

VASTUS: 1.KARKSI-NUIA; 3. Suislepa

7. MULK MUJAL (E. Liiber)

Ta on sündinud 1932. aastal ametniku pojana. Lõpetas 1950. aastal Viljandi 2. Keskkooli ja 1956 a. TÜ bioloogia osakonna. Ta on töötanud NSVL Teaduste Akadeemia Zooloogia Instituudi Rõbatši ornitoloogiajaama taastamisel. Ta on uurinud Eesti soode, rannikute, saarte ja sisevete haudelinnustikku, lindude maastikuseoseid, levikut, rännet ja varu. Samuti on ta hinnanud taluoludes kanatõugude tootlikkust ja sobivust. Aastast 2013 Eesti Looduskaitse Seltsi auliige. Ta on esimene Matsalu Riikliku Looduskaitseala juhataja (1958 – 1963). Kes?

Vastus: Olav Renno.

8. LOODUS (O.Renno)

Kes on tänavu Eesti aastaloom ja kes aastalind?

Vastus: Aastaloom on viiherhüljes ja aastalind jäälind.

9. ETTEVÕTLUS; MAJANDUS HELME KIHELKONNAS (A.Pai)

Riidajas Toosi talus sündinud aastaid hiljem õllevabrikandiks tõusnud Tõnis Nälk pärandab 1910.aastal oma testamendis 10.000 rubla koduvalla kooliõpetajate palga tõstmiseks ja Bergmanni Abiraha fondi kaudu 50.000 rubla.....

Kellele või mis sihtotstarbeks pärandas vabrikant Nälk selle tol ajal tohutu summa?

Vastus: Tõnis Nälk määras 50 000 rubla õppiva noorsoo toetamiseks. See oli suurim toetuskapital Tartu ja Peterburi ülikoolides ja Riia polütehnikumis õppivatele, eelkõige Helme kihelkonnast pärit üliõpilastele. Võrdluseks olgu öeldud, et David ja Sofia Bergmanni abiraha fond asutati 500 rublaga ning 1907.a nimetatakse kapitali suuruseks 7000 rubla. Seega andis Mulgimaalt pärit ettevõtja väga suure panuse Helme kihelkonnast pärit noorte haridusse.

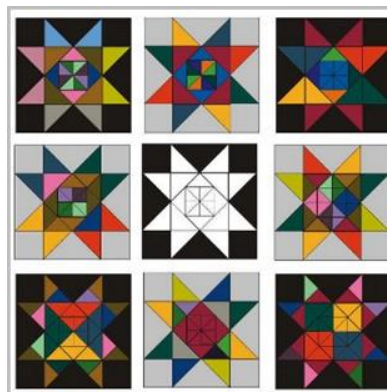
Allikas: <http://www.podrala.ee/main.php?l=yldinfo&sisu=13>

EESTI KOOLI JA PEDAGOOGIKA KRONOLOOGIA. Koostanud Heino Rannap⁹

10. MULGI RAHVARIIE (A. Laande)

Mis on selle mustri nimi ja mida sellele mustrile omistatakse?

Nimi annab ühe punkti, seletus teise.

Vastus:

Nimetatakse veel kaheksatipuline rist ehk kaheksakand, see on olnud märk, millele on omistatud ravivat ning haiguste ja kurja eest kaitsvat jõudu. See on tähistanud ka elu ringkäiku. Muhu saarel on seda nimetatud ka muhu männaks. Koidu- ehk õnnetähena on ta ka uue päeva, uue õnne alustaja. Veel ka kaheksa ilmakaare märk.

11. VARIA (O.Renno)

Mitu mõisa oli Helme kihelkonnas (ilma karjamõisateta) ?

Vastus: 13 pärusmõisa ja 1 kirikumõis (kokku 14) ja 5 kõrvalmõisa. Kokku 19

12. VANAD ESEMED JA ASJAD (E. Liiber)

Kuidas nimetatakse seda teie laudadel ringlevat neljajarulist metalset eset?

Vastus: Prae tõstmise kahvel. (Mitte praekahvel, mis on tavaliselt kaheharuline ja puust peaga).

Allikas: MUIS

13. HELME KIHELKOND (A.Pai)

Nimeta see Mulgimaal sündinud ajakirjanik, luuletaja, teoreetik, kes viis kombe kanda kuurevääril valget krüsanteemi, kirjanduslikust rühmitusest “Moment” endaga kaasa rühmitusse “Siuru”?

Hilisemas tööelus oli sama mees näiteks Riikliku Informatsiooni- ja Propagandatalituse kultuurinõunik.

Vastus: Henrik Visnapuu sündis Leebikus Maardinal. Ta pidas Mulgimaad ja eriti selle Helme kihelkonna osa elu lõpuni oma Muinasmaaks.

Komme krüsanteemi kanda sai aga alguses “Moment I” esikaanel kujutatud krüsanteemidest. Üldises kombestikus andsid valge krüsanteemiga frakirevääril ballile siirdunud mehed märku sellest, et nad on vallalised.

14. MULGI KEEL (A. Laande)

Pane kirjakiilde!

Pusert(s) vii rõõvast vällä –

Vastus: Väänas vee riidest välja.

15. PILDIVOOR (P. Mänd)

KES on pildil? Ees- ja perenimi

Vastus: Jaan Rannap, sündinud 3. septembril 1931 Hallistes Pornuse vallas. Tuntud lastekirjanik, kirglik looduse- ja spordisõber. Tuntud raamatud „Nublu“, „Salu Juhan ja ta sõbrad“, „Agu Sihvka annab aru“ jt

16. SPORT (A.Ütsik)

Kes valiti 2013.a. Valgamaa parimateks sportlasteks?

VASTUS:

Valgamaa parimateks sportlasteks valiti tänavu murdmaasuusataja Eeri Vahtra ja jahilaskja Aili Popp.

Parimaks meessportlaseks tunnistatud Eeri Vahtra tuli Eesti meistriks 15 km vabatehnikasõidus ning võitis pronksmedali nii suusavahetusega sõidus, teatesõidus kui ka sprinditeates. Esikolmikusse jõudsid meestest veel kergejõustiklane Magnus Kirt ning kahevõistleja ja suusahüppaja Karl-August Tiirmaa.

Aili Popile tõi maakonna parima naissportlase tiitli kombineeritud jahipraktilise laskmise EMil võidetud pronksmedal. Teise koha sai maadleja Kristina Svirskaja ja kolmanda koha murdmaasuusataja Laura Rohtla.

17. Mulgimaa ajalugu ja arhitektuur (P.Mänd)

Mis hoone on pildil?

Vastus: 1858.a pärit Heimtali mõisa ringtallil on läbi aegade olnud erinevaid funktsioone – seal on asunud hobusetall, lehmalaut, tõlla- ja vankrikuur, tallimehe tuba. Enne taasiseseisvumist oli 15-nurksest hoonest kahte kasutades ehitatud klubihoone, kus kohalike sõnul toimusid maakonna parimad peod. Augustis 2008 avati seal Heimtali Põhikooli spordihoone.

18. MUUSIKA (A. Ütsik)

See Tõrva suurüritus leidis aset juba kuuendat korda ning jääb kindlasti meelde suurepärase muusikute, sadade lauljate-tantsijate, meeleoluka vaatemängu ja imekauni looduse poolest. Selle üritusega tahtis Tõrva linn leida oma näo Eesti muusikamaailmas, mida ta kahtlemata ka tegi. Millest jutt?

VASTUS: Tõrva Loits

19.MULK MUJAL (E. Liiber)

Nimetage esimene eestlasest linnapea terves Eestis ja linn, mille linnapeaks ta oli aastatel (1902 - 1917). Ta omandas hariduse Viljandis ja Tartus ning jätkas apteekriõpilasena Peterburis ja Tartus. Ta sündis 13. augustil 1868 .a. Talna karjamõisas Lõvel Helme kk. ja suri Tõrvas 9. jaanuaril 1935. Lisaks linnapea ametile oli ta ka 15 aastat aurahukohtunik Pärnu-Valga rahukoguringkonnas ning vaestelastekohtus. (1 + 1)

Vastus: Johannes Märtsen.

Allikas: Valgamaa kodulooline andmebaas ISIK.

20. LOODUS (O. Renno)

Kes on toompapp ja kust see nimi pärit?

Vastus: See on üks leevikese rahvapärane nimi, mis on tulnud saksa keelest: der Dompfaff

21.ETTEVÕTLUS; MAJANDUS HELME KIHELKONNAST (A.Pai)

Selle üleestilise registri ja infosüsteemiga HAUDI on liitunud Mulgimaa valdadest ainult üks vald. Viljandimaalt on liitunud Suure-Jaani ja Kolga-Jaani, seevastu Valgamaalt enamik omavalitsusi.

Millist informatsiooni koondab infosüsteem HAUDI ja nimeta Mulgimaa vald, kes on sellega liitunud?

Vastus: Infosüsteem kajastab Mulgimaalt vaid Helme valla kalmistute infot.

HAUDI on kalmistumajanduse infosüsteem, mis koosneb kõikide ühinenud kalmistute andmetest ja nende kodulehtedest. Kalmistuportaalist leiab iga kalmistu kohta andmed ja e-teenused, mida konkreetne kalmistu on pidanud vajalikuks avada. Igalt kalmistult saate otsida informatsiooni Teid huvitava kalmulise kohta. Paljudel kalmistutel on kalmistukaart, kust huvipakkuva hauaplatsi. Lisaks avaldatakse portaalis infot lähiajal toimuvate matuste kohta.

Kalmistute kodulehtedele lisatakse pidevalt juurde informatsiooni nii kultuuri- ja ajaloomälestiste kui ka ajaloost tuntud maetute kohta.

Kalmistuportaal on suureks abiks kõigile, kelle jaoks minevik on oluline. Kalmistuportali abil soovitakse eelkõige hoida, säilitada ja kaasajastada Eesti kalmistukultuuri.

Allikas: <http://www.kalmistud.ee/#>

22.MULGI RAHVARIIE (A. Laande)

Kuidas nimetati Helme naiste rahvariiete juurde kuuluvat pihtkuube?

Vastus: Kampsun

Erinevalt teistest Lõuna-Viljandimaa kihelkondadest kodunes Helmes pikk-kuue kõrval ka kampsun (pihtkuub). Rahvas nimetas kampsuniks sagedasti nii naiste kui meeste pihtkuube. Kampsun oli särgi peal kantav kraeta, avara rinnalõikega, veidi üle vöökoha ulatuv pikkade varrukate ja haagitavate hõlmadega naistejakk, mis õmmeldi kodukootud villasest riidest või vabrikukalevist. Lühikese kampsuni alläärde õmmeldi riideriba, milles olid voldid – seesid.

23. VARIA (O.Renno)

Millal on ajalooürikutes esmamainitud Eesti praegust lõunapoolseimat linna ja millal sellele anti linnaõigused?

Vastus: Walk nime all 1266 (seoses maapäeva korraldamisega) ja 1286 (Riia võlaraamatus); linnaks sai Valga (Walken) 1584 Stefan Batory asutamiskirjaga.

24. VANAD ESEMED, ASJAD: (E. Liiber)

Kuidas on selle eseme nimi, millele võiks kuuluda see pronksi tükikene teie arvates?

Vastus: Kirikukellale

EELK Mõisaküla Maarja-Magdaleena kirik (Alar Kotli projekti järgi ehitatud puukirik süüdati 30.04. aprillil 1983. aastal. Päästa õnnestus altari maal, terveks jäi ka torni rist, mis ehib nüüd uuesti torni. Kirik hävis tules).